

**ПОНЯТТЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ШТАТНОЇ СТРУКТУРИ
ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ ЯК СУБ'ЄКТИ
ПРОТИДІЇ ТА ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ**

Руслан Анатолійович ЧЕРКАССЬКИЙ

*кандидат наук з
державного управління*

Організаційно-штатна структура Держмитслужби України є особливою сукупністю елементів, своєрідних управлінських складових частин відомства. При цьому її сутність є комплексною та утворюється одразу за рахунок декількох категорій. Так, поняття «структура» в цілому (від латинського «structura» – будова, розташування, порядок) – це сукупність стійких зв'язків об'єкта, що забезпечують збереження його основних властивостей при різних зовнішніх і внутрішніх змінах; основна характеристика системи, її інваріантний аспект. У більш широкому сенсі поняття структури вживалося в науковому і філософському побуті досить давно (принаймні, з доби середньовіччя) і виступало в якості одного із способів визначення поняття форми (форма, як структурна

організація змісту). У строгому сенсі поняття структури розвивається в хімії в зв'язку з виникненням в дев'ятнадцятому столітті теорії хімічної будови речовини. У 1980 році австрійський психолог К. Еренфельс відкрив так звані гештальт-якості – перцептивні структури, які відносяться до об'єкту, що сприймається в цілому та не можуть бути пояснені з властивостей його елементів. Це відкриття послужило поштовхом до вивчення самотійної ролі психічних систем. У двадцятому столітті аналіз структурних відносин і зв'язків займає чільне місце в дослідженнях мови, етнічних спільнот, творів літератури та мистецтва, культури в цілому, в результаті чого складаються специфічні методи вивчення різних типів структури (структуралізм, структурно-функціональний аналіз). У сучасній науці поняття структури співвідноситься з поняттям системи й організації. Хоча єдиної точки зору на співвідношення цих понять немає, проте в більшості випадків в якості найбільш широкого з них розглядають поняття системи, що характеризує вся безліч проявів деякого складного об'єкта (його елементи, будова, зв'язки, функції тощо); структура виражає лише те, що залишається стійким, відносно незмінним при різних перетвореннях системи; організація ж включає в себе як структурні, так і динамічні характеристики системи, що забезпечують її спрямоване функціонування. Структура системи може бути виражена математично за допомогою симетрії, в якому інваріантне та варіантне утворюють ціле поняття. Існуюча роль структурних зв'язків і відносин призводить до того, що в цілому ряді наукових завдань структура виступає в якості проблеми. Нерідко це дає привід протиставляти структуру об'єкта іншим його характеристикам (найчастіше – його історії) і, таким чином, фактично абсолютизувати односторонній підхід до об'єкта. Насправді ж структурний та історичний підходи не виключають один одного, оскільки кожен з них орієнтує на дослідження особливого типу зв'язків. Тому, з одного боку, цілком правомірна постановка питання про самотійне вивчення для визначення цілей або структури об'єкта, або його історії (коли безпосереднім предметом дослідження виступають процеси розвитку об'єкта). З іншого боку, структурне й історичне дослідження не розділені між собою принциповим бар'єром: вивчення структури на деякому етапі неминує призводити до необхідності пізнання й законів її зміни, тобто історії цієї структури, а вивчення історії набуває строгой науковий характер лише остільки, оскільки в ньому вдається

розкрити структуру об'єкта, який розвивається та структуру самого процесу розвитку [1].

Тобто, структура – це різновид зв'язку між певними взаємозалежними, взаємодіючими елементами, які перебувають в упорядкованій сукупності та формують собою певний об'єкт.

Своєї черги, поняття «штат» або ж «штатний розпис» здебільшого розкривається у тлумаченнях окремих представників трудової або адміністративно-правової науки та в цілому не має єдиної дефініції. Найчастіше штат – це сукупність посад, установлених штатним розписом підприємства, установи чи організації [2, с.375]. Своєї черги, штатний розпис визначається, як акт локального характеру, на підставі якого визначається перелік професій (посад), які необхідні для роботодавця, та рівень винагороди за виконання обов'язків за трудовим договором [3, с.198].

В адміністративному праві штат об'єднує службовців, які підпорядковуються одному особливому статуту і мають право на однакові ранги. Штат – це структурний елемент державної служби, який передбачає включення службовців, котрі мають ранги та отримали право обіймати посади. Посада включається в штатний розклад, в єдину номенклатуру посад службовців. При цьому, посада, визначається, як встановлена структурою і штатним розписом первинна структурна одиниця державного органу та його апарату, на яку покладено встановлене нормативними актами коло службових повноважень. Категорії «посада» притаманні наступні ознаки: 1) первинний компонент управлінської структури, найпростіший елемент у державному апараті, який призначений для одного працівника і визначає його місце і роль в управлінській структурі; 2) стабільний комплекс прав та обов'язків, що зорієнтований на одну людину, яка повинна виконувати частину роботи, що доручена організації.; 3) утворюється у розпорядчому порядку, тобто компетентними органами визначається її назва, місце в службовій ієрархії, порядок заміщення; 4) включається у штатний розклад, в єдину номенклатуру посад службовців; 5) її найменування має максимально точно характеризувати зміст та характер роботи, що виконується працівником; тощо [4, с.71].

Тож, відповідно до вищевикладеного, штат – це сукупність посад на підприємстві, в установі чи організації, а також особливість їх ієрархічного розмежування. Безпосередньо термін «організаційно-штатна структура» не має загальної дефініції та, як правило, розкривається у відношенні до якихось конкретних

організацій, зокрема, владного сектору. Так, О.В. Батраченко, визначає організаційно-штатну структуру Національної поліції України таким чином: «Затверджену штатним розписом у відповідності та на основі адміністративного законодавства України, ієрархічно побудовану за функціональним та територіальним принципами систему управлінь, відділів та інших структурних підрозділів, на які покладається виконання завдань та функцій у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку» [5, с.72].

В той же час, О.О. Панова, О.В. Джафаров, В.Б. Пчелін та деякі інші науковці, аналізуючи організаційно-штатні особливості Національної поліції розподіляють терміни «структура» та «штат». На їх погляд структура – це графічна, таблична або текстова модель організаційної побудови органу (підрозділу) поліції, яка відображає взаємне розташування, взаємодію та підпорядкованість підрозділів і посад. Штат – це затверджений в установленому порядку документ, що відповідно до статутних документів (статуту, положення) відображає найменування, підпорядкованість та місце дислокації органу (підрозділу) поліції, визначає організаційну побудову, найменування та кількість посад, спеціальні звання (категорії персоналу), посадові оклади і джерела утримання посад. Крім того, у штаті може зазначатися уточнююча інформація щодо функціонування підрозділів або посад [6].

Консолідуючи наведені дефініції та наукові підходи маємо можливість вказати, що організаційно-штатна структура характеризує зовнішні та внутрішні управлінські особливості відповідного підприємства, установи чи організації. Тобто, дана категорія показує зовнішню будову юридичної особи, а також відповідну їй систему посад в середині організації, а також специфіку їх розподілу та взаємозв'язку.

Таким чином, організаційно-штатну структуру Державної митної служби України найбільш доцільно визначити, як сукупність управлінських елементів (органів, підрозділів та служб), котрі знаходяться в єдності та взаємозалежності, діяльність яких суворо упорядкована, а також відповідний даним елементам штат – коло ієрархічно розташованих посад. Підкреслимо, що організаційно-штатна структура Державної митної служби України, відповідно до норм чинного законодавства, має в своїй основі три складові: апарат, митниці та митний пост. Саме на основі цих елементів формується штат службовців Державної митної служби, як на центральному, так і на місцевому рівнях.

Список використаних джерел

1. Философский энциклопедический словарь / Редкол. : С. С. Аверинцев, Э. А. Араб-Оглы, Л. Ф. Ильичев и др. 2-е изд. М. : Сов. энциклопедия, 1989 815 с.
2. Закон України «Про Національну поліцію»: наук.-практ. комент. МВС України, Харків, нац. ун-т внутр. справ ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В. В. Сокурєнка ; [О.І. Безпалова, К. Ю. Мельник, О. О. Юхно та ін.; передм. В. В. Сокурєнка]. Харків, 2016. 408 с.
3. Трудове право України [текст] підручник / За загальною редакцією М.І. Іншина, В.Л. Костюка, В.П. Мельника. Вид. 2-ге, перероб. і доп. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 472 с.
4. Адміністративне право. Загальна частина (альбом схем) [текст] навч. посіб. / О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух, М. В. Плугатир, М. В. Співак. - К. : «Центр учбової літератури», 2015. -232 с.
5. Батраченко О.В. Адміністративно-правові засади діяльності Національної поліції України щодо забезпечення публічної безпеки і порядку: дисертація / О.В. Батраченко //Суми, 2017. 218 с.
6. Ефективність організаційно-штатної структури відділів поліції за кушовим принципом: шляхи удосконалення: метод. рекомен. / О.І. Безпалова, О.В. Джафарова, О.О. Панова, В.Б. Пчелін, С.А. Резанов, В.С. Селюков, С.О. Шатрава Харків: Харк. нац. ун-т внутр. справ. 2019. 20 с.